

Un manual de notaria per a principiants escrit pel notari de Sant Feliu de Guíxols, Marià Josep Sala (1834)

A les acaballes de la societat d'Antic Règim van aparèixer a Catalunya diversos llibres que reflectien alguns moviments en el món jurídic i, sobretot, la voluntat de sistematitzar i classificar les escriptures notariales i modernitzar-ne el llenguatge. L'obra més coneguda és el *Tractado de la Cabrevación* de Jaume Tos i Urgellès¹. L'obra que reproduïm aquí n'és un altre exemple, de caràcter molt diferent. Es tracta del llibret que, amb el títol *Elements de la notaria* va publicar el 1834 el notari de Sant Feliu de Guíxols Marià Josep Sala².

En el pròleg el seu autor fa referència a dos altres llibres que en aquell temps circulaven en els estudis dels notaris. Val la pena que ens hi entretinguem una mica. Es tracta del llibre de Manuel d'Aliaga *El Escribano perfecto. Espejo de escribanos teórico-práctico*³, i la *Coleccion de contratos, pactos publicos, testamentos y ultimas voluntades, con sus adberencias y dependencias: para gobierno de los notarios de Cataluña*⁴. L'autor del primer llibre, Manuel d'Aliaga, era un advocat de la Reial Audiència de Catalunya, que també havia exercit com a procurador jurisdiccional general –pensionat amb 500 lliures anuals– de “*todas las baronías y estados del real monasterio de Santa Maria de Poblet en Cataluña*”, domiciliat a Lleida. Els successius subtítols del llibre, molt llargs, són prou eloqüents: “*En que se ven y representan las reglas que en lo teórico, y el método que en la práctica, deben seguir, y guardar los escribanos, en los autos y escrituras, que reciben y autoricen. Arte de enjuiciar en lo civil propiamente. Práctica judicial civil: segun derecho y estilo de Cataluña*”. L'autor, a partir de la seva experiència en “los negocios de las curias” ha escrit un llibre orientat a familiaritzar als notaris –en una línia en certa manera similar a la de Tos– en la formalització de “demandas”,

1. Jaume Tos i Urgellès, *Tratado de la Cabrevación según el derecho, y estilo del Principado de Cataluña*, Barcelona, Imprenta de Raymundo Martí, 1784 (hi ha una reedició el 1826). Recentment ha estat reeditat pel Centre de Recerca d'Història Rural (UdG)/AHRCG/Documenta universitària, Biblioteca d'Història Rural, Col·lecció Documents 6. En l'estudi introductori intento remarcar la “modernitat” de l'obra.

2. Marià Josep Sala, *Elements de la notaria*, Barcelona, Estampa de la Viuda y Fills de Brusi, 1834.

3. Manuel de Aliaga, *El Escribano perfecto. Espejo de escribanos teórico-práctico* El llibre va ser editat el 1805 a Cervera, a la Imprenta de la Pontificia y Real Universidad.

4. Jayme Morelló, *Coleccion de contratos, pactos publicos, testamentos y ultimas voluntades, con sus adberencias y dependencias: para gobierno de los notarios de Cataluña*, 2 volums, Barcelona, Imprenta de Manuel Saurí y compañía, 1827.

“pedimentos”, “provisiones”, “diligencias”, etc. que caracteritzen la pràctica judicial. Sala considera que aquest llibre, molt diferent del seu, “ha señalat casi un nou cami de la divisio y subsivisio de las materias de esta ciencia (la ciència del Notari)” i, en arribar a la Conclusió, s’excusa de no haver dedicat atenció a l’ordre judicial: “Se trobará tal vegada á faltar un tractat de judicis com á cosa pertañent á la notaría; però essent varios los petits llibres que esplican sucintment lo ordre judicial, y no faltant autor que asseguria que se pot ser hábil en lo assumpto ab la sola practica, se ha omitit en est curt volumen...”.

L’autor de la recopilació mencionada en segon lloc era Jaume Morelló, un notari públic de la ciutat de Barcelona. D’aquesta obra, que en alguns aspectes es podria semblar a la de Marià Josep Sala, el notari de Sant Feliu de Guíxols en remarca l’extensió i la utilitat per als col·legues professionals. Però Sala també vol deixar clar que no ha volgut imitar Morelló. En el pròleg ens explica que l’objectiu principal de l’obra ha estat facilitar als principiants, als estudiants, “les primeres nocions” i “les fórmulas mes precisas”, tot evitant “aquella multitud de repeticions y clausulas insignificants y superfluas que sols serveixen pera obscurirlos”. Una simple comparació entre els índexs de les obres de Morelló i Sala pot servir per donar-li la raó. No només perquè en l’obra de Sala només hi figuren 118 conceptes en front del mig miler del llibre de Morelló, sinó per les diferències entre els conceptes indexats. Per exemple, en l’índex de Morelló hi ha 93 ítems que comencen amb “poder”, 26 amb “institución”, 22 amb “cláusulas” i 18 amb “legados”.

L’obra de Sala presenta almenys tres particularitats respecte dels dos treballs que acabem d’esmentar. En primer lloc, l’extensió és molt més curta que els altres treballs esmentats; en segon lloc, es tracta d’un text íntegrament escrit en català⁵; en tercer lloc, el contingut del llibre està pensat, tal com diu l’autor, per als que s’inicien en la matèria. L’estructura del llibre és molt senzilla: “Teòrica. Primera part”; “Pràctica. Segona part”. “Conclusió: y definició alfabètica de diferents materias de la Notaría”.

La primera i la darrera circumstància el converteixen en un llibre molt assequible a qualsevol lector interessat en el món quotidià de la Catalunya de la primera meitat del segle XIX i, per tant, a qualsevol estudiós de la història social i econòmica del nostre país, que necessiti familiaritzar-se amb les escriptures notariales. Hem pensat que la seva reproducció podia interessar els lectors d’*Estudis d’Història Agrària*.

Rosa Congost

Codirectora d’*Estudis d’Història Agrària*

5. En el cas del llibre de Morelló algunes escriptures apareixen redactades en català.

Elements de la notaria (1834)

Pròleg

Moltas obras existeixen en esta provincia sobre la ciencia del Notari. Las de Rolandino, Galí y Comes ocupan un rango distingit. Son de molta estimación las teoricas de Perera y de Gibert. La traducción de est y la de Comes tenen certament un merit apreciable. Alidga en son Escribano perfecto ha señalat casi un nou camí d la divisió y subdivisió de las materias de esta ciencia. Ideas claras, exâctas difinicions, notas molt essencials, y explicacions sábias y extensas fan lo fondo del treball de estos AA.

No faltan tampoch fórmulas meditadas y entretingudas á estil de la época que vejeren la llum pública, y son de gran alivio y de molt descans al Notari pera redactar ab acert las escripturas que poden oferirse. Sens contar las fórmulas antigüas y modernas de la obra de Comes, últimamente ha aparegut la collecció recopilada per Morelló que no deixa de ocupar 2 tomos en quart de mes de 600 páginas.

Peró un simple extracto de lo mes essencial pera entrar á la ciencia del Notari, un petit compendi dels principis que deuen guiarlo en lo exercici de la sua honorosa y elevada professió, un llibre elemental que reunisca la naturalesa dels contractes, y lo modo práctic de formularlos ab concisió y claredat, era del tot necessari als practicants de Notaría pera seguir después ab mes fruit lo estudi profundo que ha de conducirlos en la carrera que emprenen.

En est reduhit volumen se presenta lo assatg de dita obra pera facilitar las primeras nocions de tan util y necessaria Facultad, y las fórmulas mes precisas dels contractes y ultimas voluntats, evitant aquella multitud de repeticions y clausulas insignificants y superfluas que sols serveixen pera obscurirlos.

Per estos motius aquest sucint treball no es per lo notari conixedor de la sua obligació, pues que instruit per llibres de major esfera, ó per Juristas habils, sabrá superar les dificultats importants, qual solució buscara en vá en est escrit.

Una obra de limits tan estrets serd util als principiants, que entregats en cert modo á sí mateixos, si troban un dupte als primers passos de la ciencia, no poden moltas vegadeas conferirlo ab persona de instrucció. ¡Baldament que lo desitg de serlos util haja produhit una guia segura pera preparar-se d la investigació dels grans objectes que dignamente deu tractar lo Depositari de la fe pública al desempeñar un destino tan distingit en la societat civil!

Elements de la notaria

Teórica

Primera part

Cap. I

DEL NOTARI Y DE LA NOTARÍA

A fi de establir sobre basas sólidas lo dret de propietat, la llibertat civil, y lo repos de las familias, no han bastat los tribunals sentenciant las disputas y sufocantlas á son naixement. La intervenció del ministerio sacerdotal que en nom de la Divinitat invita als homens á mutuos sacrificis que mantenen la concordia, tampoch ha estát suficient. La institució pues del Notariát es necessaria. La tranquilitat demana als notaris que com á empleats públichs desinteressats, y com á redactors imparcials fassan conèixer á las parts tota la extensió de las obligacions que contrahen, donian un caracter autèntich als pactes y convenis, conservian fielment aquest sagrat diposit, y evitian las novas qüestions que podira promouren la mala fe. Los notaris son una especie de Jutges voluntaris que obligan irrevocablement als contractants. Lo notari ha de tenir ciencia, delicadesa y probitat. En tots los moments de la sua vida pública ha de sentir la dignitat del seu ministeri. Sobre la sua virtut, sobre los seus coneixements reposan la unió de las familias, la fidelitat de las promesas, la garantía de las propietats. Si los plets portan devant dels tribunals, la confiança conduheix devant dels Notaris. Los tribunals declaran la intenció de la lley, y la aplican á un cas particular: los notaris manifestan la lley especial que los contrahents se donan baix los seus auspicis. Tots publican un dret, los uns aquell que la lley fa general; los altres, aquell que la voluntat particular estableix per cada hu. Miráts los notaris baix est nou punt de vista, los seus poders se engrandeixen, las suas atribucions se multipliquen.

Legisladors priváts, assignan á las voluntats movibles la invariabilitat de la lley.

Jutges voluntaris subjectan als contrahents á las estipulacions fetas.

Advocats de las parts, pesan los respectius interessos, fan veurer los respectius drets, privan que estos interessos y estos drets sian atacats, y los conservan tan be, que cada part creu que lo seu interes los ocupa exclusivament.

Medianers comuns, en lo instant que las pretensions se xocan, que la divisió se manifesta, apartan la exâgeració, se valen del seu influxó, acercan los esperits, confonen y mesclan las voluntats, y restableixen per sempre la pau alli mateix ahont la discordia se anunciaba ab tanta furia com duració.

Acabaria tota la forsa dels judicis si no hi haguessen notaris encarregats de la sua custodia; acabaria la mateixa veritat y la fe en los contractes y comersos si no hi hagués alguna fiel pública persona á la que se degués creurer.

Lo notari deu pues tenir sens cessár davant los seus ulls la sublimitát del ministeri del tot moral y legal que exerceix, y recordarse que es destinát pera dirigir las parts en los convenis, pera frustrar las combinacions del artifici, pera descubrir los amagos, la mala fe, pera parlar á tots lo llenguatge de la pau y del honor; en una paraula, pera posar en armonía la lley particular que crea per son acte ab las leis generals que deuenh guiarlo.

Tal es en sentit legal lo notari. Tal es en lo mateix sentit la notaría, vista al través de las graves funcions que lo notari desempeña.

Cap. II

DE LAS PERSONAS

Es esencial saber lo dret y la diferencia de personas. Unas están baix la potestát de altres com lo fill de familias; estas son de edat imperfecta com los infants y los pubers; aquells son de major edat ó de 25 años cumplerts; ciertas personas regularment no poden contractar, com las de menor edat, la muller sens llicencia del marit en cosas del dot, lo fill de familia per estar subjecte á la potestat del pare, lo religiós per considerarse mort en lo mon. Altres personas tenen impediment per la lley, com lo malversador ó prodich, lo criminal, lo prés; ó be tenen impediment per la naturalesa, com lo fatuo, lo dement, lo mut, lo furiós.

Cap. III

DE LAS COSAS

Tambe hi ha diferencia entre las cosas, porque las unas son de nostre patrimoni, ó de nostre libre comers; les otras no ho son, com las espirituales, las sagradas, ó del culto, las públicas, com rius, camins; las de menors, las litigiosas ó en plet, altres. Se divideixen las cosas en mobles, com fruits, animals, taulas; en inmoibles, com casas, terras; en corporals ó que poden tocarse ó veurese; en incorporals, com deutes, obligacions, empleos, accions y drets. Tambe se divideixen en patrimoniales, que son las que tenen los pares de familia, y personas que no están baix potestat y domini; en hereditarias, ó que deixá algú al temps de la mort; en peculí, que es lo caudal ó hacienda que lo pare permet al fill, ó ve á est per part de la mare ó parent, ó adquireix en guerra ó servey públich; en dotals, ó que la muller porta al marti, y en vacants ó mostrencas, ó no tenen hereu, ó possessor conegut. Se pot contractar sobre las cosas si ellas no tenen impediment, que será legal ó natural, pues aixis com la lley priva á vegadas se contracte sobre ciertas cosas sens que intervingan algunas solemnitats, la naturalesa tambe priva contractar sobre las cosas que no ha produhit.

Cap. IV.

DELS CONTRACTES, Y ÚLTIMES VOLUNTATS.

En los primers temps era desconegut lo us dels contractes. Los homens gosaban en comú tot lo que la naturalesa ofería á la sua vista. Ignoraban las disputas; però tingueren la curiositat de exâminar, y vegeren que cada terra tenia propietats diferents, y ninguna contenia en si un compendi de las produccions de la naturalesa. No obstant, cada hú hagué de establirse en un territori particular, ahont hi faltaban moltes cosas que no se possehian, y com estas necessitats eran recíprocas, se conegué la precisió del comers.

De est modo comensaren las permutas, origen de las varias especies de contractes. Per no coneixerse encara lo us de la moneda, no se feyan vendas. Quant se necessitava alguna cosa, se donaba altra en cambi, y estas pemutas ó cambis servian de vendas. Sia com sia, sempre la permuta deu mirarse com á origen de tots los contractes, pues casi no hi h a contracte que no continga un cambi. En efecte, si en los contractes innominats, ó sens determinát nom, se encarregan dos reciprocament sos cuidados y negocis, ó lo un encarrega á altre sos cuidados contra una cosa ó en cambi de altre cosa, ó se dona una cosa per cert cuidado que altre ha de tenir, ó negoci que fer, com succeheix en las contractes *facio ut facias, facio ut des, do ut facias;*

en tots estos hi ha una permuta. Lo mateix es en los contractes nominats, perque la venda es un cambi de una cosa per diner. Si presto diner á algú sens interés, no fas mes que permutar una certa suma per altra igual que me ha de tornar á cert temps. Quant arrendo una casa á algú, sols fas una permuta del us de la casa per una certa suma que se me paga en cada plasso, ó tots los anys. Una donació, sia gratuïta, sia remuneratoria no es altra cosa que un cambi de certa part de nostre caudal per los erveis que altre nos ha fet, ó per la amitat y agrahiment que volem adquirir. De ahont resulta que casi tots los contractes se poden reduhir al de permuta, lo qual ha fomentat lo comers entre los homens y las connexions de amitat é enteres. Molts comensaren á unirse per partir igualment las ganancies y perduas, y de aqui resultaren las societats ó compañias. Quant algú fou ó temé ser engañat, posá los seus efectes al resguard de son sócio ó amich, y est fou lo origen del diposit. Altre estant en perill de mort volgué deixar sos bens á las personas de la sua estimació y cariño; però al mateix temps volgué reservarsels per lo cas que recobras la sua salut. A est efecte se introduhí la donació per causa de mort. A imitació de estas donacions se introduhiren molt prompte los testaments, pues considerantlos en sou primitiu estat sols se diferncían de las donacions per causa de mort en que quant fem un testament sols pensen en morir; y quant donem per causa de mort conservem sempre la esperansa de la vida. En lo demás la donació *causa mortis*, y lo testament produheixen uns mateixos efectes; y estos dos actes derivan son origen de la permuta, perque, ó fassia donació ó testament sempre permuto mos bens y lliberalitat ab lo agrahiment y amitat de aquell á qui dono, per lo qual per lo mateix queda obligat á recordarse de mi.

Donada aixis una noció general en quant als contractes, y ultimas voluntats, passo á explicarlos sucintament, ó los principals.

S. 1

COMPRA Y VENDA

Es entrega de cosa per cert preu. Se fa en escrit ó sens ell. Del primer modo queda perfeta quant es feta la escriptura, y fins á las horas poden tant lo venedor com lo comprador apartarse del contracte. Del segon modo ho queda ab lo consentiment de las parts. Son de substancia aquest consentiment, cosa venuda, y preu cert, no fingit, en diner, ó cosa estimada á determinada quantitat, y pot deixarse lo preu al arbitre de tercera persona. Son de naturalesa entrega de la cosa y evicció. Lo pacte de retrovenda quant lo comprador á sí y als seus reserva recobrar la cosa per lo mateix preu, es licit, y molt usat. La venda pot ser pura, ó feta simplement; baix condició, com si dins deu dias pagas lo preu, esta casa será per tu comprada; á cert dia, com te vench est camp per tal dia, y fins á las horas queda suspesa la execució del contracte. Qui te la cosa en comú ab altre, antes de vendrer la sua part deu requirirlo, pues no es just donarli un sócio que no li convinga.

S. 2

PERMUTA Ó CAMBI

Es un contracte per el que dos personas se prometen dar certa cosa en especie com aquesta casa per aquell camp. Si se tractás de cosa incerta per incerta, com una casa per un camp, no sería permuta sinó est altre contracte: te dono perque me donias. La permuta, de naturalesa exigeix entrega de la cosa y evicció; de substancia, consentiment dels permutants y cosa permutada. Es

contracte de bona fé com la venda, ab la qual te molta semblansa. Los cosas cambiadas han de ser de un valor igual per evitar lesió, y per assó se supleix la diferencia de valor ab diner á fi de igualar lo contracte y ferlo ab la corresponent equitat, y est cas es permuta, y part venda.

S. 3 CENSÁL

Es una venda del dret de percibir una annual penció per cert preu. Está manát que la penció no excedesca de tres per cent. Es venda propiament lo censál per que exigeix las tres cosas esenciales ó de substancia de aquell contracte. Mentras dura lo censal deu annualment correspondre la penció. Es prohibit lo pacte de pagarla per anticipat. Lo tutor ni curador no poden vendre lo censal que percibeix lo menor: tampoch poden crear ó vendre en nom de est á favor de altre, censál algun. Precehint coneixement de causa, y decret del Jutge, poden dits tutors y curadors vendre y crear tal censal. Y poden per sí sols, sens intervenció del Tribunal, firmar revenda, ó llució dels censals á que estiga subjecte lo patrimoni del menor, perque no resulta de aqui alienació ni obligació.

S. 4 DONACIÓ

Aquest contracte, que es de mera lliberalitat, importa de substancia contrahents, cosa donada y consentiment del donador y donatari: de naturalesa, entrega de la cosa. Lo tutor, curador procurador general, cohereu, sócio, ó qui tinga lo cosa en comú ab altre, no poden donar. Ni lo pare, perque sols es administrador y usufructuari dels bens adventicis del fill. Lo dret de revocarla per ingratitude, injurias atroces, é incumpliment dels pactes, es personal. En la donació universal es precisa reserva per fer testament. La donació de pare á fill que está baix la sua potestat se confirma ab la mort de aquell. Entre consortes tambe se confirma ab la mort de un de ells. Quant excedeix la donació al valor de 700 escuts regularment se ha de fer insinuar per lo tribunal, á menos que hi hage jurament, perque est vincle supleix aquella solemnitat.

S. 5 ENFITEUSI, Ó ESTABLIMENT

Es la concessió de una cosa inmoible per cert temps ó perpetuament, baix una pensió annual. Aquell que concedeix se reté lo domini directe, la propietat, y la possessió civil. Lo acceptant ó enfiteóta queda ab lo domini util, y ab la possessió natural. Son de substancia una pensió annual en regoneixement del domini directe, lo consentiment dels contrahents, y la cosa. Sens escriptura no val lo emfiteusi. La pensió ó cens, pot ser ab diner, ó ab altre cosa. Si se pacta pagar entrada, esta també pot ser diner, ó altre especie.

S. 6 MUTUO, COMODATO, DIPOSIT

Lo mutuo es un contracte ab lo qual donem una cosa, consistint en pes, número, ó mesura, á altre persona que nos retorna lo mateix género. Si se hagués de retornar la mateixa cosa seria

no un mutuo sino un comodato, ó un diposit. Per exémples: si jo te presto un caball per usarne ó servirten sens paga, y as de tornarme lo mateix caball y no altre, es lo contracte anomenat comodato. Si te entrego á guardar cent duros y has de tornarme los mateixos cent duros y no altres, es un diposit. Pero si te deixo cent duros peraque los gastias ó ne fassas lo que vullas, y ertornarme despues altres cent duros y no precisament los mateixos, es un mutuo. Tres cosas son en éll necerarias. 1.^a Que sia de cosa moble consistint en número, pes, ó mesura. 2.^a Que se transferesca lo domini de la cosa al que la accepta. 3.^a Que se haja de tornar no la mateixa cosa, sino altre del mateix genero, quantitat y qualitat.

S. 7

CESSIÓ

Es la translació de un dret y acció, ó de una cosa incorporál. Son de substancia lo consentiment dels contrahents, cosa y causa de la translació. De naturalesa, transferir á tots efectes los drets y accions, y que puga lo acceptant fer tot alló que antes podia aquell que cedeix. Si en la escriptura no se explica per quin contracte, motiu, causa, ó titol se fa la cessió se reputa simulada, y també si una acció de gran quantitat se ven per modich preu.

S. 8

TRANSACCIÓ

Es un pacte sobre duptosa y plet incert, donant, prometent, ó retenint. Sobre cosa certa no se pot transigir. Tampoch sens plet, ó temor de plet. Sens pacte y consentiment de las dos parts no hi ha transacció. En ella son de substancia consentiment dels contrahents, plet, ó temor de plet sobre cosa duptosa; y alguna cosa donada, retinguda, promesa, ó condonada. No se pot transigir sobre cosa espiritual, ni sobre matrimoni.

S. 9

LLOGUER Y ARRENDAMENT

Es la concessió de una cosa ó de las obras de una persona pera usar de ellas, per un premi, ó preu cert ab diner. En est contracte no se concedeix mes que lo us de la cosa, y la entrega de aquest us es de substancia, com tambe ho es lo premi ó preu, perque si se concedis gratuïtament seria un comodato. En lo arrendament son necessaris cosa, preu en diner, y consentiment de las parts. Son de naturalesa concessió del us, y evicció. Pot arrendarse pr modich, y per llarch temps; en qual ultim cas se reputa especie de enagenació. Aixis com la compra y venda enagenada y transfereix la cosa, lo arrendament presta una utilitat temporal en las cosas concedidas per cert us.

S. 10

COMPROMÍS

Es acte per lo qual dos ó mes personas que pledejan ó están pera entrar en disputa anomenen arbitres y prometen passar per la decissió de ells. Son de substancia difencia, qüestió, ó plet. Lo

compromís per regla general se admet sols en las causas concernents á nostres bens y patrimoni, en materias civils, y no en causeas criminals ó cosas espirituals. No poden ser arbitres la dona, lo religiós en cosas ajenas, y varios altres que tenen defecte fisich ó legál.

S. 11

SOCIETAT

Es un conveni celebrat lícitament pera millor utilitat y major ganancia. Sobre cosas illicitas no hi ha societat. Esta se contrau ab lo sol consentiment, y pot ser de tots los bens, sobre un sol negoci, ó cosa, per cert temps, y no perpetuament. Es de naturalesa de est contracte guardar en éll igualtat. Cuant un socio posa diner, y altre lo seu treball ó industria se fa també societat. Si lo un hagues de tirar tota la ganancia, y lo altre sufrir tota la perdua no hi hauria societat. Lo company ha de rendir los comptes en que corra, á fi de partir ab son socio los fruits y réddits, y comunicarse mutuament las perduas y ganancias.

S. 12

DIVISIÓ

Es la separació de las cosas comunas. La divisió se fa en las cosas que la admeten cómoda, pues de no, se han de estimar, ó valorar, ó vendre y dividir lo preu. Se pot fer la divisió per lo tribunal, per lo testador, per compromís, ó arbitres, per concordia, per sort, y per altres varios modos.

S. 13

TESTAMENT

Es un acte de última voluntat, ab lo qual se disposa, per despues de la mort, de tots los bens. La basa del testament es la elecció de hereu. En gracia de la brevedat no recorreré las diferents especies de testaments, perque limitarntme á donar una sucinta idéa, bastará saber, que ordinariament se divideix en sis cláusulas, que son lo prohemí en que declara lo testador voler disposar dels bens, anomenant marmessor pera cuidar de lo pio; las deixas ó llegats que ordena á favor de las personas de son major apreci, y molts vegadas lo legat del usdefruit dels bens, y de las quantitats que señala als fills per la sua legitima; la institució de hereu ó de successor en tots los drets del testador; las substitucions ó segonas institucions de hereu en lo cas que est no vulla ó no puga serho, ó que per falta de edat ó de judici no puga validament fer testament y anomenarse successor, y aixis en altres casos, qual extensa explicació repugnaria al laconisme de estos elements; las providencias que creu lo testador mes propias pera que se cumple y quede clara la sua voluntat; y la clausula codicillar dirigida à que lo disposat valga del millor modo. Lo testament es revocable per que no pren forsa sinó despues de la mort del testador. Molts son los que no poden testar, y entre altres lo fill que está baix la potestat del pare, lo menor de 14 añs en lo home y de 12 en la dona, lo furios, lo mentecato, lo religios, lo declarat criminal; pues los uns tenen impediment per estar subjectes, los altres per poch discerniment ó per falta de judici, aquells per haberse privat de la possessió y de la propietat de las cosas desdel vot é

ingrés de la vida monàstica, y estos per haber perdut ab lo delicta la facultat de disposar que los concedia la lley. Molts també son los que no poden ser hereus com los desterrats per sempre; los traïdors; lo confessor, sia capellá ó sia frare, que assisteix al testador en la sua ultima malaltia, la sua Iglesia ó convent, ni menos rebreir deixa ni altre cosa; los descendents ó ascendents desheretats per alguna de las varias graves ó atroces injurias fetas al testador ó als seus bens. Es molt transcendent lo relatiu als testaments. Un estudi profundo dels homens y de las cosas farà coneixer al notari las miras interessadas y ambiciosas que en lo llit del dolor preparan y arrancan últimas voluntats inicuas y perniciosas, que deu abstenirse de autorisar.

S. 14

CODICIL

Es una breu disposició de última voluntat sens institució directa de hereu. Se pot fer antes y despues del testament, y sens aquest. Te per objecte disposar de una ó de molts cosas, y añadir ó quitar al testament. Si be ab ell se pot instituhir directa y fideicomisariament hereu, ab lo codicil sols se pot fideicomisariament ó indirectament, per exemple: Instituhesch hereu universal á Joan fill meu, pregantli y manantli que la mia heretat restituhesca á Joseph mon germá y oncle seu. Però ab lo codicil no se pot añadir condició al hereu que en testament se anomená sens ella, ó purament, ni se pot desheretar.

S. 15

DONACIÓ PER CAUSA DE MORT

Aquesta donació es de tres especies: 1.^a la que se fá sens present perill de la mort, sino per temor de ella. 2.^a la que ab temor de morir per present ó futur perill se fá peraque luego tinga efecte, ó passe la cosa al donatari. 3.^a la que ab igual temor se fá peraque no passe al instant, sino despues de la mort, ó que la cosa no torne al donador á menos que lo donatari moria primer. Es donació revocable per la sua naturalesa, y no cobra vigor fins que lo donador ha mort. Son de substancia, cosa donada, causa de mort ó altre perill, y consentiment dels donador y donatari. Lo fill de familia encaraque no pot fer testament, pot, ab consentiment del seu pare, fer esta donació.

Práctica

Segona part

CAP. UNICH

DE LAS FÓRMULAS DELS CONTRACTES Y ULTIMAS VOLUNTATS

Los modelos que segueixen participan de la naturalesa de obra elemental. Lluny de trobarse en ells la confusió y la redundancia rutineras, he procurat redactarlos ab alguna precisió y limpiesa. No he entés fer un volumen de fórmulas, per que he cregut que la perspiciacia de

uns y las guías escritas ó impress de altres suplirian lo que falta. Lo meu obgecte no es altre que donar una idea clara y sensilla del modo practich de redactar sucintment los principals contractes y las últimas voluntats que he explicát, presentar al principiant un petit modelo que baste per ferli coneixer la diferencia de escriptura á escriptura. Aixís he omitit la major part de las cláusulas, estipulacions, garantías, y circunstancias que engrossan comunment lo context de un acte. He cregut que dirigidas á donar una tintúra de la práctica, era superflua major extensió, porque del mateix modo que lo principiant ha de estudiar progresivament en teóricas abundants los racioncinats principis y las sábias reglas de la facultát, que sens fruit buscaria en un escrit elementál, ha igualment de habituarse á allargar ab arreglo á la millor práctica y ab tota la deguda ampliació las escripturas que se oferescan y que també sens fruit buscaria en estos modelos tan laconichs. En una paraula, al fer esta reduhida obra me he proposát facilitar lo primer pas en la ciencia, sens entrar al inmens treball de las infinitas circunstancias que modifican ó complican las escripturas segons los diversissims casos que ocorran.

S. 1

ESCRITURA DE VENDA

En tal part, als... de... de tal any. Joan N. negociant, ven perpetuament á Joseph N. Flequer, vehins de esta vila, tota aquella casa situada en lo carrer de mar de ella, afrontant á orient ab Pere N., á mitgdia ab Benet N., á ponent ab dit carrer, y á tremontana ab Esteva N. Li especta comá universal hereu de Pau N., ab testament en poder de mi als..., al qual pertaïnia per tal titol. Esta venda fa ab cláusulas de traslació de domini, entrega de possessió, cessió de drets y accions y demés de la naturalesa, per preu de mil sinchcentas lliuras moneda barcelonesa; que ha rebut del comprador ara ab diner fisich devant de mi y dels testimonis, de que li fa apoca, ab condonació del major valor, si algun fos. Promet estar de evicció ab esmena de dañs, costas y perjudicis, baix obligació de tots los seus bens presents y veniders, reuñiant las lleis favorables. Juran los contrahents esta escriptura, y no haberla fet en frau de D. Joaquin N. per qui salvan lo domini directe en tots drets alodials; però sens prestació de censos. Ho otorgan y firman espontaneament, coneguts de mi, advertits del dret y registre de hipotecas, en testimonis de Joseph N. y Narcís N. de est domicili. Dono fé.

S. 2

ESCRITURA DE PERMUTA

En tal part als... de... de tal any. Joan N. vehí de esta vila: Per lo que Joseph N., que ho es de tal poble, permutará ab mi; Permuto y concambio ab dit Joseph N., perpetuament, tota aquella pessa de terra campa de quatre quarteras poch mes ó menos, situada en lo terme de esta Vila, y territori tal, afrontant á solixent ab Geroni N., á mitgdia y ponent ab restant honor meu, y á tramontana ab Esteve N. Me pertany per tals titols. Y Joseph N., per lo que Joan N. ha permutát ab mi; Permuto y concambio ab dit Joan, per sempre, tota aquella pessa de terra &c. Afrontant &c. Me especta &c. Esta permuta fem ab extracció de domini, transferintnos mutuament ditas cosas ab plenitut de drets, ab entrega de possessió, cessió de accions, y demes cláusulas oportunas, remetentnos lo valor major de las pessas permutadas, y obligantnos á la

evicció segons dret, ab esmena de dañs, costas y gastos, renuncia de lleis necessaria, é hipoteca general de nostres bens presents y futurs. La primera pessa se te á alodial domini de N. ab pago de sis pessetas de cens cada any lo die quince de agost. La segona se té á directe donmini de N. baix prestació de igual cens de sis pessetas annual en vint y quatre de Juny. Joram esta permuta y no haberla tractat en frau dels Senyors Directes. La otorgan espontaneament los contrahents, coneguts de mi &c.

S. 3

ESCRITURA DE CENSAL

En tal part als... de... de tal any. Pere N. pages de est terme: de mon grat creo un censal de propietat sinchcentas lliuras moneda barelonesa; y en consecuencia vench perpetuament á Joseph N. hisendát de dita Vila, present, mediant pacte de redimir ó carta de gracia, los drets y accions per cobrar de mi y mos bens quinze lliuras de dita moneda de annua pensió de vuy á un any y aixis successivament en semblant dia, fins que se lluhesca. Esta venda fas per preu de sinchcentas lliuras de aquella moneda, que confesso he rebut antes del Joseph N. ab diner fisich á las mias voluntats. Y renunciand á la excepció del diner no comptát y demés lleis de la entrega y de mon favor, no sols li firmo apoca, sino que prometo entregar tots añs la pensió, y en cas de llució lo preu, portát tot á la casa del acrehedor, ó dels seus dins est Bisbát, salvo y segur. Me obligo á la evicció, y á la esména de dañs, costas y gastos, ab hipoteca de tots mos bens haguts y per haber. Y firmo escriptura y pena de ters, ab cláusulas güarentigias, per ser apremiát com per sentencia, renuncio mon for y domicili, me subjecto á tot tribunal secular, y constituesch procuradors en estilat modo. Ho otorgo y firmo &c.

S. 4

ESCRITURA DE DONACIÓ

En tal part als... de... de tal any. Joseph N. treballador de esta Vila: dona entre vius á Joaquim N. també treballador de est domicili: tots los seus bens, drets y accions haguts y per habér. Esta universal donació fa ab los pactes: que Joaquim haja de mantenirlo al igual seu y en la sua casa y compañía durant la vida, en salut y malaltía, menjar, beurer, calsar, vestir, y demes necessari; que haja de entregarli cada any dos duros, y que se reserva per testar y ferne á las suas voluntats trescentas lliuras moneda Barcelonesa, y de no disposarne vajan compresas ab esta donació á favor del donatari, lo qual deurá ferli fer los funerals y sufragis regulars. En esta conformitat tindrà sempre per válida esta donació y no la revocarà per ingratitut, pobresa, ni altre motiu, renuncia las lleis que ho permeten, y ho corrobora ab jurament. Y dit Joaquim accepta. Ho otorgan &c.

S. 5

ESCRITURA DE ESTABLIMENT

En tal part als... de... de tal any. Don Narcis N. Hisendat de esta vila: establesch en enfiteusis, perpetuament, á Pau N. treballador de ella, tot aquell tros de terra situat &c. Afrontant &c. Que

per pur libre y franch alou possehesch com á fill y donatari universal de D. Joan N., consta la donació en poder de D. Mateu N. notari de tal part als... A mon pare pertaña com á successor dels seus ascendents, y á estos per antiquissima possessió, y los seus legitims títols. Aquest establiment fas per la entrada de un parell de pollastres que he rebut del adquisidor davant del notari y testimonis, per lo que firmo época. Es pactat: que lo enfiteuta y los seus hajan de millorar lo tros de terra, y cultivarlo á estil de bon pages. Que per cens inlluible hajan de entregar á mi y als meus perpetuament dos quarteras de forment, bo, net y rebedor, cada any als quinze de agost. Que &c. Baix los quals pactes fas esta concessió enfiteútica ab cláusulas de translació de domini util, entrega de natural possessió, y demés de la naturalesa del contracte, reservant á mí y als meus pera sempre lo domini directe ab tots los drets á éll espectants, la propietat, y la possessió civil; quedant privát lo adquisidor de proclamar altre senyor Directe en dit tros de terra, del qual li prometo tota evicció. Jo Pau N. accepto, y cumpliré esta escriptúra. A la firmesa de ella hipotecam los contrahents tots nostres respectius bens presents y futurs, ab esmena de dañs, costas y gastos, renuncias oportunas, y jurament. Ho otorga &c.

S. 6

ESCRITURA DE MUTUO, Ó DEBITORI

En tal part als... de ... de tal any. Jaume N. pagés, confesso he rebut de Anton N. fabricant, tots de est domicili, tres cents duros plata davant del notari y testimonis, de que li fas época, y prometo tornarlosi ab igual, bona, fisica y corrent moneda dins un any comptat desde vuy, sens dilació y ab esmena de dañs, costas y gastos, baix obligació de tots mos bens haguts y per haber. Firmo escriptura de ters ab esta pena y rigors güarentigis para ser compellit al cumpliment com per sentència que obra judicát, ab submissió á tot Jutge Secular, renuncia de for, y constitució de procuradors acostumada. Ho otorga &c.

S. 7

ESCRITURA DE COMODAT

En tal part als... de... de tal any. Pere N. vehí de esta Vila: regonesch que Juan N. del mateix domicili, present, me ha prestát avuy lo seu Caball de edat... añs, pel &c. pera anar á tal part y tornar. Me obligo á retornarli dit Caball dins lo precis termini de... dias, sá y tal com lo he rebut. Al cumpliment obligo tots mos bens mobles é inmobles, ab esmena de dañs, costas, y gastos, y ab renuncia á las lleis de mon favor. Ho otorgo &c.

S. 8

ESCRITURA DE DIPOSIT

En tal part als... de... de tal any. Anton N. vehí de esta vila: regonesch que Josep N. del mateix domicili, present, me entregá ahir en dipósit la quantitat de tres centas lliuras moneda barcelonesa, á saber, sis onsas en or, trenta duros en plata, y cent sexanta pessetas. Retornaré á dit Anton la explicada suma, tal com de éll la he rebut, luego que me la reclame. Y renunciat á la excepció del diner no comptat y lleis de mon favor, formaliso de ditas trescentas lliuras aquest acte de diposit, que otorgo y firmo &c.

S. 9**ESCRITURA DE CESSIÓ**

En tal part als... de... de tal any. Francisco N. de est domicili: pera pagar á Gaspar N., vehi de tal altre part, vuit centas lliuras moneda catalana que li dech en virtut de debitori en poder del present notari als..., li cedesch tots los drets y accions aque tinch contra Joan N. per rahó de semblan quantitat que me deu per tal motiu, aixi que puga dit Gaspar demanarli y cobrar las entesas vuitcentas lliuras baix lo recibo ó resguart necessari, usant dels drets y accions cedits en judici y extra com li convinga. A tenir esta concessió per ferma hipoteco mos bens presents y veniders ab esmena de dañs, costas y gastos, y ab las renunciias del cas. Y present jo dit Gaspar N. accepto. Ho otorgan &c.

S. 10**ESCRITURA DE TRANSACCIÓ Y CONCORDIA**

En tal part als... de... de tal any. Per cuant entre nosaltres Ramon N. y Francisco N. vehins de dita vila, mediaba plet en lo tribunal ordinari del Partit relatiu á tal cosa. Y desitjant apartarnos de tota qüestió, y del gastos y disgustos conseqüents, hem vingut á la transacció y concordia següent. Aquí se continúan los pactes y la renuncia del plet. Y llohant lo pactat prometem cumplirlo cada hu per la sua part, sens escusa, ab esména de dañs costas y gastos, obligació de nostres respectius bens, renunciias necessarias, y demes solemnitats que conduhescan á la major firmesa de esta escritura, que otorgan &c.

S. 11**ESCRITURA DE LLOGUER**

En tal part als... de... de tal any. Jaume N. vehi de dita vila: me llogo y poso per mosso de Esteva N. del mateix domicili, per temps de tres anys comptats desde vuy, durant los quals estaré en la sua casa y servey, y no me separaré sens la sua llicencia, meidant que me mantinga en salut y malaltía y me entregue cada mes lo premi ó soldada de dos duros. Jo dit Esteva N. lo admeto ab dits pactes. Al cumpliment de ells nos obliguem los contrahens ab tots nostres bens, esmena de dañs, costas y gastos, y renuncia á las lleis de nostre favor. Ho otorgan &c.

S. 12**ESCRITURA DE ARRENDAMENT**

En tal part als... de... de tal any. Ignasi N.: per temps de tres años contats desde vuy, arrendo á Josep N., tots de est domicili, tot aquell camp situat &c. contenint &c. afrontant &c. que legitimament possehesch en virtut de tal titol. Est arrendament fas per preu de cincuenta lliuras moneda catalana annuals pagadoras lo dia de Sant Joan de juny de cada any, baix estos pactes: -Aquí se continúan.- Ab dits pactes y no sens ells me obligo á la evicció y seguretat de est arrendament ab esmena de dañs, costas y gastos, y general hipoteca de mos bens. Y jo Jph N. accepto, cumpliré per la mia part los pactes, y pagaré lo preu en los plassos señaláts, ab igual esmena y ab obligació de mos bens haugts y per habér. Y ab las renunciias oportunas ho otorgan los contractants &c.

S. 13**ESCRITURA DE COMPROMIS**

En tal part als... de... de tal any. Joseph N. y Gaspár N. vehins de esta vila: volent evitar los gastos de un plet y terminar amistosamente las contextaciones sobrevingudas entre ellos sobre tal cosa... anomenen ab est compromís en arbitres y amigables componedores á Joan N. y Ramon N., donantlos poder pera pronunciar y decidir lo que los aparega acerca lo referit obgete. En lo cas que los arbitres discordassen, podrán elegir en tercer á la persona que voldrán. Las parts cumplirán puntualmente la sentencia, sia qual sia, que será feta per los arbitres, ó per lo tercer, y se privan de apellar. Los arbitres y tercer quedan dispensats de guardar las dilacions y las formas establertas per los judicis. A la observancia de aquest compromís hipotecan los contrahents los respectius bens, ab esmena de dañs, costas y gastos, y renunciaciones necesarias. Ho otorgan &c.

S. 14**ESCRITURA DE SOCIETAT Ó COMPAÑIA**

En tal part als... de... de tal any. Pere N., y Jph. N., negociants vehins de dita vila: declaran que se assossian entre ellos per lo comers de tal cosa, ab los pactes següents.

Que la societat durará deu anys consecutius á contar desde vuy, y finirá de dret per la mort de un dels sócios.

Que lo capital será de deu mil duros, la mitat posada per dit Pere, y la altra mitat per dit Jph. Aquesta quantitat se tindrà en una caixa comuna per lo esmers convenient.

Que les ganancias y perdidas serán entre ellos socios á la proporció de la quantitat que cada hu tindrà en la massa, ó capital.

Que cada mitg any se farà balans, ó passament de comptes &c.

Al respectiu cumpliment de esta compañía y pactes que la constituheixen, hipotecan los respectius bens mobles é inmuebles presents y veniders, ab esména de dañs costas y gastos, y ab las renunciaciones del cas. Ho otorgan &c.

S. 15**ESCRITURA DE DIVISIÓ Ó PARTICIÓ**

En tal part als... de... de tal any. Joan, Pere, y Joaquina N., de est domicili, han procehit á la divisió y partició dels bens de sos difunts pare y mare Felip y Narcisa N., en est modo.

La part que deu pertañer á dit Joan es y queda composta de una casa, jardí &c.

La part de dit Pere se compon de una pessa de terra &c.

Y la part de dita Joaquina consisteix en dos magatsems &c.

Cada un del contrahents usará y disposará desde vuy de la sua part com de cosa propia.

Los credits y deutes dels comuns pares se cobrarán y pagarán por iguals parts entre los tres germans per haber fet ab igualtat de valors la repartició com á cohereus de aquells per la sua mort ab intestat. Tot lo cual tindrán sempre per válido y no hi contravindrán per motiu algun. A la firmesa obligan los respectius bens, ab esména de dañs, costas y gastos, y ab las renunciaciones conduhents. Ho otorgan &c.

S. 16

ESCRITURA DE TESTAMENT

En nom de Deu. Jo Bonaventura N. vehi de tal part, fill legitim y natural de Miquel y Francisca N., volent disposar de mos bens, estant ab plena salut, fas est testament, del que poso marmessor á Joan N. ab tot poder.

Primerament encomano la mia anima á Deu N. S., y mano que mos deutes, la manda-pia forfosa, y las injurias sian pagats y perdonats sens figura de judici.

Elegesch la sepultura en lo cementiri de esta parroquia ab los funerals y sufragris que voldrá lo marmessor.

Item: á mon fill Joaquim li deixo per Legítima paterna doscentas lliuras barcelonesas á las suas voluntats.

Item: á la mia muller Josepha N. la deixo Sra. Majora usufructuaria de tots mos bens estatnt viuda de mi, pagant los mals de ells, y mantenint la mia familia, treballant tot á favor dels propis bens.

En lo restant de tots mos bens haguts y per haber, instituhesch hereu universals á Jph. Mon fill; y en morint aquest sens fills, li substituhesch á Joan altre fill meu. A cada hu á liberas voluntats. Esta es la última mia que valga per testament, codicil, ó en lo millor modo. Revoco tota última voluntat mia anterior á la present, que otorgo &c.

S. 17

ESCRITURA DE CODICIL

En nom de Deu. Jo Narcis N., fill de Benet N. y de Catarina N. conjuges difunts del domicili de esta vila: sá de cos, sentits, y potencias; si be tinch fet testament ordeno est codicil, y dispo: que si la mia muller no voldrá viurer en compañía dels meus fills &c. —Se continúa la voluntat del codicillant.

Esta es la mia ultima voluntat que vull valga per codicil, ó en lo millor modo. Ho otorgo en tal part als... &c.

S. 18

ESCRITURA DE DONACIÓ PER CAUSA DE MORT

En tal part als... de... de tal any. Manuel N. vehi de esta vila: malalt en lo llit, però sá de sentits y potencias, y tement morir, dono per causa de mort á Geroni N. tota aquella pessa de terra &c. posantlo, per despues de la mia mort, en lloch meu. Y jo Geroni N. accepto. Ho otorgan &c.

S. 19

ALTRE DONACIÓ PER CAUSA DE MORT

En tal part á... de... de tal any. Joseph N. encara que me trobo sá de cos, sentits, y potencias, vull disposar en algun modo de mos bens; Dono pues por causa de mort á Joan N., present, tots mos bens haguts y per haber, á sas voluntats, á excepció de trescentas lliuras que me reservo pera testar y disposar á mon gust. Yaixis, per despues la mia mort, lo poso en mon lloch. Y dit Joan N. accepto. Ho otorgan &c.

S. 20

ESCRITURA DE ARRAS

En tal part als... de... de tal any. Joan N. confessa á Anton N., vehin de sta vila, que ab diner metalich, devant de mi y testimonis, li ha pagat cent lliuras barcelonesas per señal y arras y á a compte del preu de la venda perpetua fahedora per dit Joan al Anton N. de tota aquella casa situada &c. que afronta &c. Y si dins deu dias proxims per culpa de aquell no tindrà efecte la venda, tornarà á est ditas 100tt, y á mes otras 100 per arras duplicadas. Y Anton N. accepta: y si per sa culpa no se fa la venda, perderá las arras entregadas, qudant adquiridas per Joan. Al cumpliment obligan un y altre los repectius bens, ab esména de dañs, costas y gastos, renunciias oportunas, y jurament. Ho otrogan &c.

S. 21

ESCRITURA DE ACONTENTAMENT

En tal part als... de.. de tal any. Francisco N. Fuster de esta vila: confessa á Esteva N. fill de Narcis N. y Paula N., que per temps de 5 anys consecutius finits ahir, ha habitát en sa casa, los tres primers per aprenent, y los altres dos per fadrí, pera aprendrer dit ofici, en lo qual se troba hábil, de modo que dit Esteba está content del tot. Lo que assevera ab jurament y ho otorga y firma &c.

S. 22

ESCRITURA DE ACCEPTILACIÓ

En tal part als... de... de tal any. Pau N., devant de mi y testimonis, preguntá á Pere N., son acrehedor ¿Si tenia per rebudas y li quedaban pagadas aquellas cent lliuras que prometé satisfacerli ab escriptura en mon poder als... de... de tal any? Lo acrehedor luego respongué: que las habia rebut y li quedaban integrament pagadas. Y requirit fas est auto, que firman &c.

S. 23

ESCRITURA DE AQUILLÁNA ESTIPULACIÓ

En tal part als... de... de tal any. Devant de mi, y testimonis, Benet N. preguntá personalment á Joseph N. son deutor ¿Si prometia pagarli dins tres mesos proxims aquellas mil pessetas que també li deu de tal arrendament, total mil cent pessetas? Dit Joseph luego respongué: Prometo pagarli estas quantitats en lo plasso señalát, y ab solemne estipulació. A instancia de las parts formo aquest acte, que otorgan &c.

S. 24

ESCRITURA DE AFIRMAMENT

En tal part als... de... de tal any. Anton N. Per temps de quatre añs contáts desde ara, poso per aprenent á Joan mon fill ab Ramon N. Calafát, ab estos pactes. —Se continúan.— Jo dit Joan lloho tot lo referit. Y jo Ramon N. accepto al Joan per aprenent de mon ofici, en lo qual, segons sabré

y la sua aptitud, lo instruhiré. A la firmesa y observancia hipotecám nostres bens, ab esména de dañs, costas y gastos, y renunciás del cas. Ho otorgam &c.

S. 25

ESCRIPURA DE ADOPCIÓ

En tal part als... de... de tal any. Joaquim N. concedesch á Bartomeu N. la persona de Joan mon fill natural en son fill adoptiu, sometentli, sens perjudici de la mia patria potestat. Jo dit Joan consento. Y jo Bartomeu N. accpeto. Y tots supliquém al Sr. Alcalde Major del partit aprobe ab judicial Decret esta Adopció, que otorgam &c.

S. 26

ESCRIPURA DE ADICIÓ DE HERENCIA

En tal part á... de... de tal any. Joseph N. digué: que per quant N. ab testament en mon poder á... lo habia elegit son hereu universal; per tant adía y admetía com adeix y admet la herencia, ab benefici de inventari que espera fer. Aixís ho otorga &c.

S. 27

ESCRIPURA DE APOCA

En tal part á... de... de tal any. Manuel N. otorgo apoca á Mariangela N. ma muller de cent duros que Jaume N. son pare ma ha entregat ab diner efectiu en presencia del Notari y testimonis, per iguals de que feu donació á la sua filla, y esta me aportá en dot, ab capitols matrimonial en poder de tal Notari á... Ho otorgo &c.

S. 28

ESCRIPURA DE APOCA Y CESSIÓ

En tal part á... de... de tal any. Miquel N. firmo apoca á Joseph N. pagant per Joan N., baix pacte de la cessió infrascrita, de mil rals de velló en paga de las pensions vensudas del censal tal que antes dit Joan y ara dit Joseph deu prestarme per rahó de aquella casa que antes dit Joan, y ara dit Joseph te y poseheix en esta vila y carrer tal. Y sens evicció li cedesch tots mos drets y accions pera recobrar del Joan N. y sos bens dits mil rals velló, donantli tot poder para usar dels drets y acions cedits en judici y fora est com li convinga. Ho otorgo &c.

S. 20

ESCRIPURA DE APOCA Y CANCEL·LACIÓ

En tal part á... de... de tal any. Francisco N. confesso á Joan N. que me ha entregat á las mias voluntats mil lliuras moneda catalana ab diner metalich, per tantas que prometé pagarme ab debitori en poder del present Notari als... Y renunciant á la excepció del diner no contat y à tota lley de mon favor, no sols li fas apoca, sinó que cancello y anullo lo Debitori en tot. Ho otorgo &c.

S. 30**ESCRITURA DE CAPBREVACIÓ**

En tal part à... de... de tal any. Anton N., baix jurament confesso á N. Prebere y obtentor del benefici &c., encaraque ausent, que tinch y posseesch tota aquella casa situada &c. afrontant &c. la que es de domini directe de dit Benefici, al cens de deu lliuras cada any pagador tal dia. Me especta dita casa com á fill y hereu de Joseph N., y á est per Establiment perpetuo &c. Ho otorgo &c.

S. 31**ESCRITURA DE CAPBREVACIÓ Y AMORTISACIÓ**

En tal part á... de... de tal any. D. Joan N. Prebere: com obtentor de tal Benefici, baix jurament regonesch al P. Prior y convent tal, que per venda perpetua que N. me feu á... en poder del infrascrit notari, tinch, com obentor referit á domini directe de dits P. Prior y convent á cens annual de deu lliuras barcelonesas pagaderas lo dia de Nadal, tota aquella casa situada &c. afrontant &c. y essent, com obtentor, ma-morta, incapás de enagenar, inseguint lo convingut ab ells, prometo pagarlos en dit die annualment, mentres jo y mos successors en lo benefici possehírem la casa, amés del cens, una lliura per dret de amortisació, baix hipoteca de la casa, y sens perjudici, baix la de tots los bens y rendas de dita prebenda, ab esmena de dañs, costas y gastos, renuncia á las lleis de la especial hipoteca, y demés de mon favor. Y jo Notari accepto per los P. Prior y comunitat, ausents. Ho otorga &c.

S. 32**ESCRITURA DE CAPITOLS MATRIMONIALS**

En nom de Deu. Per rahó del matrimoni celebrador entre Joan N. fill de N. y N. conjuges vivints de una, y Esperansa N. filla de N. y N. conjuges vivints, de part altre, se han pactat estos capitols. Primerament: N. per despues son obit fa heretament y donació universal entre vius al Joan son fill, de tots sos bens haguts y per haber, ab los pactes: que se reserva lo ple usdefruit de ells durant sa vida, y haja de tenir en sa casa y compañía als esdevenidors conjuges y á sos fills, alimentantlos en salut y malaltía, pagant los mals dels bens, y treballant tots á favor de estos. Que en igual forma reserva lo usdefruit dels bens á la sua muller si li sobreviurà, mantenintse viuda. Que se reserva collocar y dotar als demés fills y fillas que te, y tal vegada tindrà, segons lo poder del bens. Que sobre estos se reserva mil lliuras moneda barcelonesa pera dismposarne á sa voluntat, y no dispatne en tot ó en part, la quantitat no disposada vage compresa ab est heretament. Que si lo fill donatari morirà sens fills, ó ab tals, que ningun arribe á edat de testar, los bens tornen al donador, y no vinint á son hereu ó successor, exceptuadas sinch centas lliuras barcelonesas de las quals per legitima paterna y demés drets sus podrà dit Joan ferne á sas voluntats. Aixís fa esta donació ab las cláusulas de sa naturalesa, y no la revocarà per ingratitude, pobresa, ni altre motiu. Y Joan N. accepta ab molts gracias.

Item: N., en paga dels drets que renunciarà dona entre vius á Esperansa sa filla dos mil lliuras moneda catalana, dos calaxeras y apendices y vestits corresponents, á sas llibres

voluntats. Y ho tindrà sempre per vàlido, y no contravindrà per rahó alguna. Y la Esperansa accepta, y donantse per pagada de son dot, llegitimas paterna, y materna, son suplement, y demés drets que pugan tocarli, los renuncia y defineix á son pare perpetuament, ab cessió de drets y accions, imposició de silenci y pacte de no demanar; però salva á ella y als seus lo dret de futura successió per testament, ab intestat, com altre modo. Y Joan N. marit esdevenidor consent.

Item: La Esperansa aporta en dot á Joan son futur marit las dos mil lliuras y demés de que son pare li ha fet donació, pera que ho rebe y fassa los fruits propis per suportar los carrecchs del matrimoni. Y Joan N. accepta, y assegura sobre sos bens dit dot, ab promesa de restituirlo encas hi hague lloch, ab tots los privilegis y prerrogativas dotals segons dret de Cataluña, us, y costum observat del pahís.

Item: Los conjugues veniders se fan mutuament de creix sinch centas lliuras moneda catalana, que guañará y adquirirá lo sobrevivint sobre lso bens del quei de ells mirirá primer, y en falta de fills puga ferne á sas voluntats.

Item: Joan N. firma apoca á sa venidera muller de las dos mil lliuras, robas y apéndices dotals que ha rebut de N. son sogre esdevenidor, so es, lo diner devant de mi y testimonis; y lo demés antes de esta escriptura á sas voluntats, sobre lo que renuncia tota excepció de son favor y la de la cosa no entregada.

Finalment lloan las parts esta escriptura y al cumpliment obligan sos bens haguts y per haber, ab esména de dañs, costas, y gastos, renunciant las lleis permisivas de la revocació de las donacions y á totas las de son favor. Y juran segons dret estos capitols, que otorgan &c.

S. 33

ESCRITURA DE CONCESSIÓ Á PARTS

En tal part á... de... de tal any. Mariano N. concedeix á parts de fruits, durant lo termini de tres anys contats desde ara, á Andreu N., tot aquell tros de terra &c. que per llegitims titols poseheix en lo terme de est poble, territori tal, afrontant á orient &c. ab estos pactes. Que dit Andreu dega amenar y cultivar lo tros de terra á estil de bon pagés, y entregar á Mariano tots añs lo ters del blat, y dels llegums, y la mitat del vi. —Se notan los demes pactes, y lo relatiu al pago de las contribucions de la terra.— En esta conformitat, per durant dit temps, li estará á Andreu de ferma y legal evicció y defensa. Y Andreu N. accepta esta escriptura y pactes. Al respectiu cumpliment hipotecan sos bens presents y veniders, ab esména de dañs, costas, y gastos, y renunciás necessarias. Ho otorgan &c.

S. 34

ESCRITURA DE DELEGACIÓ

En tal part á... de... de tal any. Joan N. ab motiu de estar debent á Benet N. cent duros com apar de Debitori en poder del infrascrit Notari á... y haberme manat pagarlos á Geroni N. en satisfacció de igual quantitat que dit Benet li deu per tal motiu; prometo á dit Geroni (sens novació del citat debitori, antes quedant en son vigor) que li pagaré dits cent duros ab

diner metalich y en lo modo, termini, y, ab las seguretats que la calendada escriptura conté, ó conforme debia pagarlos al Benet N.; abdicantme de contravenir á esta obligació. Y dit Benet consent. Y Geroni N. accepta. Ho otorgan &c.

S. 35

ESCRITURA DE ESPONSALS

En tal part á... de... de tal any. Esteva N. de edat de disset anys, y Maria N. de la de dotse; solters de est domicili, otorgan: que contractan esponsals entre ells, se donan paraula de casament, y prometen no empeñarla á altre persona, sino contraure matrimoni en fas de la Iglesia. Aixis ho firman &c.

S. 36

ESCRITURA DE EMANCIPACIÓ

En tal part á... de... de tal any. Jaume N. emancipo y exímesch de la patria potestat á Joaquim N. mon fill llegitim y natural y de Maria N. ma mauller, en atenció á tenir vint y sinch años cumplerts, y talent para gobernar sos bens. Aixi que puga contractar, testar, assistir en judici, y fer tot lo que pot en lley un pare; concedintli tot son peculi, y la mitat del usdefruit á mi tocant en sos bens adventicis. Lo que fas ab decret del Sr. Alcalde Major del Partit ó de altre Jutge competent que baix se interposará. A la firmesa obligo mos bens, renunciand las lleis que permeten revocar la emancipació per ingratitut, y las demás de mon favor. Y Joaquim accepta ab moltas gracias. Ho otorgan &c.

S. 37

ESCRITURA DE FIRMA PER DOMINI DIRECTE

En tal part á... de... de tal any. D. N. Prebere Canonge, Administrador de las Pabordias del M. I. Capítol de la Sta. Iglesia de Barcelona: en tal nom firma per raho de domini la venda perpetua feta per N. á N. de tal casa designada en dita venda que rebé N. Notari á... Los drets alodials, censos, y lluïsmes deguts sempre salvos. Per esta firma, ó per lo lluïsmes causat ab la venda, confessa ha rebut á sas voluntats del comprador t... lliuras barcelonesas feta gracia de la mitat. Ho otorga &c.

S. 38

ESCRITURA DE FINIQUIT

En tal part á... de... de tal any. Mateu N.: Per quant N. y N. foren mos tutors y curadors, y habent arribat jo als vint y sinch anys me han presentat los comptes següents. —Se copían.— Ab que se veu quedar alcansáts en tantas lliuras. Y com me las han entregdes en metalich en est acte, y antes tots los bens del inventari que prengueren davant N. Notari á... Per tant, los otorgo carta de recibo, época, pago, y finiquito en forma. A la firmesa hipoteco mos bens ab las renunciand del cas. Ho firmo &c.

S. 39

ESCRITURA DE INSOLUTUMDACIÓ

En tal part á... de... de tal any. Ignasi N. pera pagar á Gabriel N. mil lliuras barcelonesas que li dech en virtut de debitori en poder del infrascrit notari á... li insolutum dono perpetuament tota aquella casa que per tals titols tinch en esta vila en lo carrer tal, afrontant &c. Separo dita casa de mon domini y la transferesch al del Gabriel ab cessió de mos drets y accions, entrega de possessió y demés clausulas utils á la major firmesa de esta insolutum dació, de la qual estaré de evicció y defensa ab esmena de dañs, costas y gastos y obligació de mos bens haguts y per haber, renunciant las lleys de mon favor. Y Gabriel N. accepta. Juran los contrahents esta escriptura y que no la han tractada en dany ni frau de la Reverent Comunitat tal, per la que salvan lo Señorío directe de la casa en tots drets alodials, sens prestació de cens. Ho otorgan &c.

S. 40

ESCRITURA DE INVENTARI

En tal part á... de... de tal any. N. viuda de N.: volent tenir los bens de son marit, y fer seus los fruits en forsa de la ley, per son dot y demés drets, constituïda en la casa del difunt en lo carrer tal de esta vila, digué pendrer y prengué dels bens inventari, y trobá ser los següents.

Mobles.

Primo: tal cosa.

Item: tal cosa.

Inmobles.

Primo: la referida casa, afrontant &c.

Finalment: una altre casa &c.

Estos sols foren los bens que trobà de son marit, declarant ella no haber ocultat res; y habentse incorporat de ells prometé donarme compte y rahó; ab protesta que si venen á sa noticia altres, los posará en nou inventari. Ho otorga. &c.

S. 41

ESCRITURA DE LLOACIÓ DE VENDA

En tal part á... de... de tal any. Joseph N.: per quant en poder de mi á... feu venda perpetua á Joan N. de tot aquell tros de terra situat en est terme, paratge tal, afrontant &c. ab promesa de ratificarho en arribant á la edat, que ja te de 25 anys: Lloha dita venda tot lo que conté, privantse de mourer plet ni quèstió per sa menor edat ni altre motiu, ab renuncia á las lleis de son favor, y jurament. Ho otorga &c.

S. 42

LEGISLACIÓ

Los notaris infrascrits donem fé: Que N. de qui ve autorisada la còpia antecedent, ho es públich de esta vila tal, fiel y de confiantsa, y á quant actúa se dona credit en judici y fora est. Fetxa ut supra.

+
N. Notari

+
N. Notari

+
N. Notari

S. 43

ESCRIPURA DE LLICENCIA PER FER DONACIÓ

En tal part á... de... de tal any. N. dono á N. mon fill, baix ma potestát, llicencia para que fassa donació particular, ó universal, per causa de mort de sos bens á la persona de son agrado, pues jo ho aprobo ab la present que otorgo &c.

S. 44

ESCRIPURA DE POSSESIÓ

En tal part á... de... de tal any. Constituhits N. y N. ab mi y los testimonis anomenadors davant la porta de tal casa que lo primer vengué perpetuamente al segon ab escriptura en poder de N. Notari á..., lo venedor introduchí en ella al comprador y li entregá la clau. Quedant dins tancá y obrí dit comprador la porta sens contradicció en señal de la verdadera possessió que intentaba tenir de la casa y sas pertinencias. Y requirit he fet est acte que firman &c.

S. 45

ESCRIPURA DE PRECARI

En tal part á... de... de tal any. D. N.: per quant Anton N. vehi de esta vila me ha exposat que de temps antich está possehint aquella casa situada & afrontant & al cens de tres lliuras catalanas que sempre me ha pagat lo die quinse de Agost, y me ha demanát un precari ó nou establiment pues no te lo titol vell e concessió enfitéutica perque se haurá extraviat; per tant confirmo y de nou establech al Anton N. perpetuamente dita casa que se te en mon alou y domini directe al cens referit que deurá pagar á mi y als meus com fins ara y li fas época de nou sous que me ha entregat davant del Notari y testimonis per esta escriptura que li servirá de titol, salvantme lo dret de cobrar major cens si constás en lo antich establiment. Jo Anton N. juro que no tinch ni sé ahont son los titols vells, accepto est precari, y prometo cumplirlo, baix obligació de dita casa ó domini util meu en ella y credits y milloras, y sens perjudici y ab renuncia á las lleis de esta especial hipoteca, obligo mos bens haguts y per haber ab totas las firmesas mes conduhents á la observancia de esta escriptura. La otorgan &c.

S. 46

ESCRIPURA DE PODER ESPECIAL

En tal part á... de... de tal any. Benet N. dono ple poder á Joan N. pera demanar y cobrar judicial ó estrajudicialment de Agusti N. y de sos bens las cent lliuras catalanas que me deu per los motius contenguts en la escriptura privada que me feu á...; y de lo que cobre firme recibos, apocas, cessions, cancellacions, y demás resguarts oportunos. Per qual cobranza puga comparexer en tots tribunals y en ells mourer seguir y terminar qualsevols plets ó causas activas

y pasivas, principals y de apelació, fer requeriments, embarchs, juraments de calumnia, y altres, caucions, calms, execucions y tot lo demás permés segons lo llarch curs de plets. Substituhir en quant á estos, y revocar los substituts sempre que voldrà. En ordre á tot lo dit obre generalment lo que jo podria en persona. A estar á judici, pagar judicat, y tenirho tot per valido obligo mos bens ab las renunciass necessarias. Ho otorgo &c.

S. 47

ESCRITURA DE PODER GENERAL

En tal part á... de... de tal any. Joseph N. elegesch en procurador á Joan N., pera que representant la mia persona pugá exígir comptes, los arregle, aprobe ó reprobe, done finiquits, ápcas, y altres documents del cas de tot quant percebesca ó cobre: pugá transigir las pretencions ó plets y en cas de ocorrer algun dupte ó diferencia, las compromete en Judges arbitres, ó amigables componedors que pot anomenar y tambe tercer de sa confiansa sempre que se ofresca: pugá pendrer y prenga possessió é inventari judicial ó extrajudicial de tots los bens que per herencia ó altre causa me previngan, ab las salvetés y protestas del cas: pugá girar y cuidar de tots los assumptos, interessos, y bens meus: pugá contractar, comprar, vendre, y cambiar los que acá me hajan correspost per alguns dels motius sobre indicáts; y finalment pugá requirir, y presentar súplicas y pediments á tot tribunal y fer é instar cuants actes, diligencias, y gestions sian conduhents, encara que sia demanant y seguint execucions, trances y remates de bens, pendrer sa possessió y amparo, valentse de tots los demás medis judiciales en tots los plets y causas que me ocorrian, aixi demanant com defensant, que exigisca la naturalesa y estil dels tribunals. Generalment obre lo que jo podria en persona ab libre y franca administració y ab lo poder mes ample, y eficás. Substituhesca per plets, y revoque substitutus sempre que vulla. A estar á judici, pagar judicat, y tenirho tot per ferm, válido y agradable, y no revocarlo ja may obligo mos bens presents y veniders, ab las renunciass necessarias. Ho otorgo &c.

S. 48

ESCRITURA DE RESILICIÓ

En tal part á... de... de tal any. Joan N. y Anton N.: resilim la venda perpetua feta per lo primer al segon de tota aquella casa sita &c. afrontant &c. en poder del infrascrit Notari á... pues exísteix integra la cosa, no se ha adquirit lo domini, entregát la casa, ni pagat lo preu. Nos apartem de la venda, nos absolem y remetem recíprocament los drets y accions, nos imposem silenci, ab pacte de no demanar, y obliguem nostres bens, ab esmena de dañs, costas y gastos y renunciass necessarias, á la firmesa de esta escriptura, que otorguem &c.

S. 49

ESCRITURA DE RETROVENDA

En tal part á... de... de tal any. Mariano N.; retrovench á Anton N. perpetuament tota aquella pessa de terra de extensió &c., situada &c., afrontant &c., que possedesch per venta á carta de gracia que en poder de N. Notari á... me feu dit Anton al qual transferesch lo domini,

ab clausulas de entrega de possessió, constitút , perecari, cessió de mos drets y demás del cas, y no sols li fas época del preu de sinch centas lliuras moneda catalana que ab diner efectíu me ha entregát davant del Notari y testimonis, que es lo de la carta de gracia, y de sis lliuras que me ha retornat ara per iguals que paguí de salari y accessoris á dit notari N.; sinó que li cedesch lo major valro que acás tinga la referida pessa de terra. Me obligo á la evicció per contractes y fets meus, ab esmena de dañs, costas, y gastos, hipoteca general de mos bens, y renunciás oportunas. Jo Anton N. accepto. Juram los contrahents esta escriptura y no haberla fet en frau de N. per qui salvam lo domini directe en tots drets alodials, però sens prestació de censos; quedant lo pago del lluhisme de la carta de gracia á carrech del Anton. Ho otorgam &c.

S. 50.

ESCRITURA DE REVOCACIÓ DE PODER

En tal part á... de... de tal any. D. Pau N., sens nota, revoco á Joseph N. la escriptura de poder que li otorguí davant lo present Notari á... y vull quede com á no feta, notificantse al Joseph y á sos substituets esta revocació pera que no usen de dit poder baix nullítat. Ho otorgo &c.

S. 51

ESCRITURA DE SUBSTITUCIÓ DE PODER

En tal part á... de... de tal any. Joaquim N. com apoderat de Joan N. ab facultát de substituir, consta de la escriptura del tenor següent. —Se copiará.- En us de aquella facultát substituesch dit poder á Esteve N., y prometo y obligo en nom del Joan N., lo en tal poder promés, y obligat. Ho otorgo &c.

S. 52

SUBSTITUCIÓ FIDEICOMISSÀRIA

En lo restant de tots mos bens haguts y per haber, anomeno é instituesch per mon hereu universal á N. al cual prego y mano restituesca ma herencia á N.

S. 53

SUBSTITUCIÓ VULGAR

En lo restant de tots mos bens haguts y per haber, instituesch per mon hereu universal á N. — Y si est no será mon hereu porque no voldrá, ó no podrá, li substituesch, y per mon universal hereu instituesch á N.

S. 54

SUBSTITUCIÓ PUPILLAR

En lo restant de tots mos bens haguts y per haber, instituesch per mon universal hereu á N. mon fill (ó mon net) — Y si est es mon hereu, y mor en pupillár edat, li substituesch, y per hereu universal instituesch á N.

S. 55

SUBSTITUCIÓ EXEMPLAR

En lo restant de tots mos bens haguts y per haber, instituhesch y anomeno per mon universal hereu, á N. que es botx. – Y si mor sens haber recobrát lo judici li substituhesch, y per heru instituhesch á N.

S. 56

SUBSTITUCIÓ COMPENDIOSA

En lo restant de tots mos bens haguts y per haber, instituhesch y anomeno per mon universal hereu, á N. fill meu. – Y en morint est, sia mon hereu N. altre fill meu.

S. 57

SUBSTITUCIÓ BREVILOQUA Ó RECIPROCA

En lo restant de tots mos bens haguts y per haber, instituhesch per mon universal hereu á N. y N., substituhint lo un al altre mutuament.

Nota.

Las substitucions compendiosa y brevilouca no son propiament substitucions, sinó concepció de paraulas, ab que mes breument se donan á entendre las demás.

S. 58

TRANSUMPTO

Transumpto lleal y fiel de una escriptura de venda (ó de lo que sia) no viciada ni sospitosa en los termes següents – Se copiará, ab la firma de señoría, fins al final de tot.

+		+
N. Notari á est transumpto testimoni.		N. Notari á est transumpto testimoni.
Aquest transumpto concorda ab son original, y va en tal paper sellat, en Barcelona, á...		
	+	
	N. Notari	

S. 59

ESCRITURA DE VENDA DE BARCO

En tal part á... de... de tal any. D. N. vench á Joseph N. pera sempre tot aquell xavech anomenat N., carenat, y compost, de port tantas toneladas, ab sos arbres, entenas, velas, xarcia, ancoras, y demás arreus de navegació que existeixen á bordo de dita embarcació que está sobre pals en esta platja. Esta venda fas ab clausulas translativas de domini, cessió de drets y demás de la naturalesa de ella per preu de mil duros que en diner metalich he rebut del Joseph N. davant del notari y testimonis, de que li fas época, remetentli lo major valor de las cosas venudas, ab renuncia á la lley que favoreix als engañats en mes de la mitát del just preu, y á las demás de

mon favor. Prometo de esta venda la evicció segons dret, ab esmena de dañs, costas, y gastos, y general obligació de mos bens. Tot ho confirmo ab jurament. Jo Joseph N. accepto. Ho otorgan &c.

S. 60

ESCRITURA DE VENDA Y CREACIÓ DE VIOLARI

En tal part á... de... de tal any. Mariano N. vench y originalment creo á Joseph N., mediant perpetuament carta de gracia ó pacte de redimir, doscentas lliuras barcelonesas en pensió de Violari, conbradoras en mi y mos bens desde vuy cada any en lo die tal, durant las vidas de dit Joseph y de Joan son germá y del altre de ells que moria ultimament, y finidas las dos vidas ho quede est Violari. Lo preu de ell son mil quatrecentas lliuras de dita moneda, á rahó de set centas de preu per cent de pensió, que he rebut del comprador en diner metalich davant del Notari y testimonis, de que li fas época. Y á la evicció, y al pago annual de la pensió portada franca á mon perill en la casa del comprador en esta vila, obligo mos bens haguts y per haber ab esmena de dañs, costas y gastos, baix pena y escriptura de ters... &c. se acaba com la escriptura de Censál.

Conclusió

Despues de haber donát una sucinta idea en teórica y práctica dels contractes y ultimas voluntats, pot considerarse finida esta petita obra, ó desempeñat en algun modo lo obgete de ella. Major explicació faria abultar demasiat aquest escrit, y en particular si se tocaban las moltas materias que deu estudiar lo principant. La sensilla definició de ellas contribuirá, sens tal obstacle, á la sua ilustració, y suplirá varios defectes. En conseqüencia se notan per ordre alfabetich las entesas definicions, á fi de que no quede desairada la esperansa del lector, y logre mes facilment iniciarse en la ciencia.

Se trobará tal vegada á faltar un tractát de judicis com á cosa pertañent á la notaría; però essent varios los petits llibres que esplican sucintment lo ordre judicial, y no faltant autor que asseguria que se pot ser hábil en lo assumpto ab la sola practica, se ha omitit en est curt volumen, tant per las rahons expressadas, com per no aumentar lo numero de obras elementals. !Baldament aquest petit assatg, primer en la sua especie, sie de utilitat als que volen practicar la Notaría, y arribe algun dia per una pluma felis á la perfecció de que es tan susceptible!

Definició

DE DIFERENTS MATERIAS DE LA NOTARÍA

A

AB-INTESTÁT. Una successió ab intestát es aquella que toca en virtut de la ley per falta de válido testament.

ACCEPTILACIÓ. Imaginaria ó suposada paga del deute, pues se anomena aixís lo acte ab que un acrehedor deslliura y dona per quiti al seu deutor, sens haber mediát paga alguna.

ADOPCIO. Acte ab lo qual se donan lo títol y los drets de un fill legitim á un de altre familia. – Acte ab lo qual aquell que no es fill se te per tal, imitant en cert modo á la naturalesa.

ALIENACIO. Acte per lo qual una persona transfereix á altre la propietat de una cosa, com en la venda, en la permuta, en la donació &c. – Tot contracte per lo quel se transfereix lo domini á altre persona.

AMORTISACIO. Suspensió llegal que se fa del domini directe ó feudál de una cosa transferida á ma-morta, intervenint justa compensació.

APOCA. Escriitura de recibo, ó carta de pago, de lo que se satisfá, essent de que proceheix, y en que especie se entrega.- Escriitura que de lo rebut fa lo acrehedor al deutor, ab la qual se manifesta ser pagát lo deute.- Escriitura feta per lo acrehedor en demostració de haber cobrat de son deutor lo que acreditaba.

ANTIPOCA. Escriitura ab que confessa lo deutor que pagá certa quantitat al acrehedor, quedant est beneficiat ab esta confessió.

AQUILIANA estipulació. Promesa que produheix novació en qualsevol contracte, quitant totas las obligacions antigas, renovantlas y reduhintlas á las novas.- Promesa que nova tot contracte, v.g. ¿Promets pagar-me aquellas 100 pessetas que me deus per tal motiu, y aquellas 1000 pessetas que me deus per tal altre motiu, total 1100 pessetas? Respon lo deutor: Prometo &c.

ARRAS. Lo que se dona en señal ó testimoni de la compra y venda.- Argument de compra y venda contractada, y no perfecta.

ART DE NOTARIA. Doctrina y enseñantsa perfecta que se encamina á escriurer y autenticar los fets y contractes dels homens. Consisteix en teórica y práctica. La 1.^a es una ciencia que compren la naturalesa de las personas, cosas, y negocis, segons dret. La 2.^a es allargar y posar en escrits los fets, tractes y contractes dels homens conforme á las reglas y preceptes del mateix dret, relativament als contractes, ultimas voluntats, y judicis.

C

CAPBREVIACIÓ. Confessió per la qual lo enfiteota regoneix lo domini y drets del Sr. Directe.

CAS FORTUIT. Succés que aconceix inpensadament sens haber precehit antecedent algun.

CHIROGRAFO. Escriitura feta per la propia ma del deutor.

COMPENSACIO. Descompte de lo que dos personas se deuen mutament. – Llibertació recíproca entre dos individuos que se troban ser al mateix temps acrehedors y deutors lo un del altre; de manera que cada un de ells reté, en paga de la quantitat que se li deu, aquella que ell deu al altre.

CONDICIÓ. Circunstacia ab que regularment se difereix lo compliment dels contractes. – Una qualitat ó requisit ab que se deixa á algun evento alló que volem donar y fer, ò donem y fem.

CONFUSIÓ. Resulta quant una persona rehuneix en si los drets actius y passius acerca un mateix objecte, v.g. quant lo acrehedor esdevé ser hereu del deutor, ó quant lo deutor es hereu del acrehedor.

CURADOR. Persona elegida pera cuidar dels bens y negocis del menor, ó del que no se troba en estat de governarlos per sí.

D

DELEGACÓ. Acte per lo qual dono al meu acrehedor un altre deutor que se encarrega de pagar lo meu deute.

DOLO. Austucia y maquinació inventada pera engañar á altre.

DONACIO *propter nuptias*. La que fa lo marit á la muller que se casa per primera vegada, en premi de la sua honestedat y virginitat, en lo contracte matrimonial y ab referencia al dot. A esta donació pertany lo ereix.

DOT. Capital que entrega la muller ó altre per ella, al marit pera sostenir los carrechs del matrimoni.

E

EMANCIPACIÓ. Acte ab lo qual se lliberta á un de la patria potestat, celebrat davant del Jutge competent.

ESPONSALS. Promesa recíproca de futur casament.

ESTIL. Manera de escriurer, ó de redactar. Lo essencial per un Notari es ser clár y precis en los seus actes, y may escriure res anfibologich, ó de obscur, ó doble sentit.

EVICCIÓ. Seguretát y saneament de la cosa enagenada.

EXHEREDACIÓ, Ó DESHERETACIÓ. Expressa y solemne exclusió de la herencia.- Remey juridich ab que lo pare exclou, en lo testament, al fill, de la sua herencia, en castich de alguna culpa grave.

F

FALCIDIA. La quarta part dels bens que per lley queda libre al Hereu. — La quarta part de la herencia que se reté salva al hereu instituhit.

FATIGA. Dret que toca al Señor directe de retenir la cosa feudál ó enfitéutica enagenada, per lo mateix preu que per ella se dona.

FIANSA. Contracte ab lo qual un respon de la obligació de un tercer en cas de que aquest no la cumple. — Obligació que un fa pera seguritat de que altre pagarà lo que deu, ó complirà las condicions de algun contracte. — **FIADOR** es aquell que interposa per altre la sua fé ó crédit pera major seguretát del acrehedor, de manera que quede, no obstant, obligát lo deutor principal.

FIDEICOMÍS. Disposició en que lo testador deixa sos bens encomanats á la fé de un pera que execute la sua voluntát.

FINIQUIT. Definició de comptes en que consta estar ajustats, y satisfet lo alcans que resulta.

FORENSE INSTRUMENT. Escriptura feta en Judici.

FUNDO DOTÁL. Cosa inmoible donada inestimadament en dot per la muller al marit, estant contret de dert lo matrimoni.

G

GUARENTIGIA. Escritura que per privilegi ó estatut te prompte y aparellada execució, de tal modo que competeix la acció sens estrepit de judici.

H

HIPOTECA. La hisenda que queda obligada á la seguretát y saneament dels contractes y obligacions. — Tácita, ó expresa obligació dels bens immobles. — Contracte per lo qual un subjecta sos bens pera seguretát de alguna altra obligació.

HERENCIA. Successió á tots los bens que lo difunt deixá al temps de sa mort, pagadas las legítimas.

HERCIRCUNDA FAMILIA. Terme grech, equivalent á *dividir*, per lo qual se aplica á la divisió de la herencia entre la familia.

I. J

IMPUBER. Home menor de catorse anys. Dona menor de dotse.

INFANT. Home y dona desde que naix fins á set anys.

INSINUACIÓ de la Donació. Acte denunciatori, y declaratori, ab que se demana y requireix lo consentiment del Jutge ordinari. — Aprobació per lo Jotge de la Donació en cas que excedesca de 500 florins ó de 700 escuts.

INSOLUTUM-DACIO. Innominada convenció de entregar certa cosa per rahó de algun deute, ab qual entrega lo dueño transfereix lo domini en aquell que la reb. — Convenció innominada per la que ab la entrega de la cosa se transfereix lo domini de esta al que la reb; v. g. Joan deu mil lliuras á Joseph, y se convé entre ells que Joan done á Joseph una casa en paga de son credit.

INSTRUMENT. Tota escriptura ó carta otorgada per los contrahents davant del Notari ab testimonis. — Escriptura solemne autorisada per pública persona á fi de perpetuar la memoria de alguna cosa.

INTERÉS. Premi, lucro, ò profit que tira un acrehedor del diner que se li deu. — Lo que acrehedor de algun deute per rahó de est pert de la sua hisenda, ò deixa de guanyar. Lo que se exígeix per lo arrisch y perill. — La estimació de un dany ó perjudici que se ocasiona, ó de una ganancia que cessa ó se impideix.

INVENTARI. Descripció de tots los bens, feta per lo tutor, curador, hereu, &c.

JURAMENT. Una afirmació que se fá cridant á Deu per testimoni de la veritat. — Afirmació de un fet sobre la veritat del qual se pren á la Divinitat per testimoni. — Promesa, qual sinceritat se garanteix per la invocació del nom de Deu, com veritat primera, é infalible. — Afirmació ó negació de una cosa, feta religiosament.

JURISPRUDENCIA. Ciencia del Dret.

JUSTICIA. Constant y fema voluntat de donar á cada hu lo que li es degut. — Se pren també per la práctica de aquesta virtut. — Algunas vegadas significa dret y rahó.- Poder de donar lo dret á cada hu, ó la administració y exercici de aquest poder.

L

LEGÁL. Lo que es conforme á las lleis.

LEGALISACIO. Fé de dos ó tres Notaris de ser fiel y legál la persona pública per qui está feta ó autenticada una escriptura, ó de ser legítima y verdadera alguna firma. — Acte per lo qual un Oficial publich atesta la veritat de las subscripcions posadas á un altre acte, y també las qualitats de aquells que lo han fet ó rebut á fi de que se li done fé.- Subscripció ab que se declara en forma auténtica ser legál una escriptura y la persona per la qual está feta.

LESIÓ. Dany, agravi, perjudici que un sofreix en alguna transacció, en algun negoci, en algun contracte.

LLEGÁT. Donació particular que un fá en son testament á favor de altre.

LIBELLO. Escrit injuriós que ataca lo honor y la reputació de algú.

LIQUIDACIÓ. Valuació fixâ y determinada de cosas que eran incertas.

LLUISME. Aquella part del preu, ó de la estimació de la cosa que se transfereix á altre persona, pagadera al Senyor Directe per la firma y aprobació. — Aquella part del preu ò estimació de la cosa enfitéutica que passa á altre dueño, pagadera, segons lo costum del pahis, al Señor Directe per la firma, llohació, ó aprobació que fa de la translació.

LLEGITIMACIO. Una ficció que de un fill natural fa un fill llegal.

LLEGITIMA. Part dels bens que segons ley pertany, ó als fills llegalis en los bens que quedaren per mort de sos pares, ó á estos en los que quedaren per la de aquells, segons los casos. — Certa porció que se deu á cada descendent, y en defecte á cada ascendent.

M

MA-MORTA. La que no te libre facultát de disposar de las suas cosas, com son las Iglesias, Collegis, Universitáts, Monastirs, Cofrarias, y altres Corporacions tant eclesiásticas com seculares, que permaneixen inmutables, adquireixen, acumulan, y dificilment enagenan. — Tot cos y comunitat perpetua, y que per una subrogació de personas no sofreix mudantsa per la mort, se reputa sempre la mateixa, y no pot sinó ab gran dificultat disposar dels bens.

MALA FÉ. (Possessor de) Aquell que posseheix una cosa, que sap no li pertany llegalment.

MANUMISSIO. Acte de donar la llibertát á un esclau: materia de ningun us en lo día.

MATRIMONI. Conjunció del home y la dona, comunicació del dret diví y humá ab la que se uneixen dos vidas. — Unió llegal de marit y muller que conté en sí una inseparable conformitat de vida. Se constituheix entre un sol home y una sola dona. Es indisoluble en vida dels contrahents. Ha de celebrarse devant del Párroco ó altre sacerdot de sa llicencia, assistinthi dos testimonis.

MENOR. Tota persona que no te vint y sinch añs cumplerts.

MINUTA. Borrador en que se extenen á vegadas de promte las escripturas que passen davant dels Notaris, pera extendrerlas despues en la forma solemne y deguda en lo Manuál.

MOHATRA. Venda usuraria per la qual un home compra ó pren de un negociant mercaderias á fiar ó á credit, però á un preu exhorbitant, pera revendre las al mateix instant, á la propia persona, á diner contant y á bon preu.

MONOPOLI. Terme derivát del grech, que designa lo trafech odiós de aquell que se fa unich negociant de una cosa; de manera que los que la necessitan se veuhen obligats á pagarli lo preu que demana.

MORATORIA. Se concedeix als deutors pera que no sian molestáts dels acrehedors. No extingeix lo deute, sols lo supen fins al temps señalát.

MORT. Fi de la vida, ó lo terme de la existència. La mort natural es la que resulta de la extinció de la vida. La mort civil es la privació de tota participació als drets civils.

MOSTRENCH. Lo que te conegut dueño. — Las cosas que no tenen hereu ni possessor conegut.

N

NOVACIO. Acte per lo qual se renova la obligació contreta antes, quedant lo contracte en la mateixa clase ó mudantlo á altre especie. — Substitució de una nova obligació á altre de antigua, que está extingida. Hi ha novació cuant se muda la forma de la obligació ja contreta, y cuant entra un nou deutor subrogantse al anterior.

NOVÁLS. Nou cultiu, ó reduhir á est las terras que de temps inmemorial no habian estát cultivadas.

NUNCIACIÓ DE NOVA OBRA. Avis de que se construeix una obra de nou, y prohibició de passarla avant.

O

OBLIGACIÓ. Vincle ó llas que nos constreny y precisa encara que ho resistim, á pagar ó fer alguna cosa conforme á las lleis del país. — Vincle del dret ab lo qual se nos estreny necesariament á dar ó fer alguna cosa segons las lleis de nostre pahis.

OCUPACIO. Ab ella sols se adquireixen las cosas que no tenen dueño, ó per que may lo han tingut, ó per que no lo tenen en la actualitat per haber estat desamparadas. — Acte per lo qual nos amparem de una cosa ab ánimo de apropiarnosla.

OFICI DEL ART DE NOTARIA. Dignitat y Autoritat pública pera notar los llegitims negocis dels homens.

ONEROS. (contracte) Aquell que subjecta á cada una de las parts á donar ó á fer alguna cosa.

P

PACTE. Convenció de dos ò mes personas que prometen la una á la altre donarse ó ferse alguna cosa. — Un acort, una convenció. — Consentiment de dos ó mes en una mateixa cosa. — Otorgament que fan los homens uns ab altres per paraulas ab intenció de obligarse, avenintse sobre alguna cosa certa que deuen donar ó fer uns á altres.

PACTE DE NO DEMANAR. Absolució ó lliberació de algun deute.

PAGA. Satisfacció del deute. Ab ella cessa la obligació contreta. — Solució del deute, ó de altre cosa per lo deute si la vol lo acrehedor. — Verdadera y natural satisfacció de lo comprés en la obligació.

PARAFERNÁL. Extradotál.

PATRIA POTESTÁT. Autoritat que las lleis donan al pare sobre la persona y los bens dels fills.

PATRIMONI. Alló que las personas llibres tenen per qualsevol titol. — Los bens que tocan, per successió als pares, ó á altres ascendents.

PECULI. Hisenda ó caudal que lo pare permet al fill de familia per son us y comers.

PENA. Convencionál estipulació que se imposa en los contractes y pactes pera que segons ella quede castigat lo contraventor. — Castich que se dona per haber faltat alguna cosa, v. g. prometo fer tal cosa baix la pena de cent lliuras.

PEÑORA. Cosa moble que dona lo deutor al acrehedor pera assegurar lo deute.

POSSESIÓ. Detenció ab lo cos y animo de una cosa corporal, ab ajuda del dret civil. Si es cosa incorporal, se diu casi-posseció.

POSTHUMO. Lo fill que ha nat despues de la mort de son pare.

PRECARI. Lo que se concedeix á prechs del que ho demana, pera usarho per tot lo temps que permet lo concedent.

PRECARI DE PROPIETÁT. Renovació feta per lo Señor directe á favor del enfiteóta de la cosa establerta, per falta de titols. Es anomenát *carta precaria*.

PRECARI DE POSSESIÓ. Fundo obligat al acrehedor y per est concedit al deutor peraque lo usufructuhi quant temps li permete.

PRELLEGAT. Deixa particular á un dels cohereus, á mes de la part de la herencia.

PRESCRIPCIÓ. Un dels modos de adquirir, segons lo dret civil. — Un medi de adquirir per lo transcurs del temps, be la propietat de las cosas mobles é inmoebles, be lo dret que altre te contra nosaltres.

PRETERICIÓ. Omissió del que tenint fills baix la patria potestát, no fa menció de ells en son testament, pera en ordre á instituhirlos hereus, ó desheretarlos, expresament.

PRIMORIDIAL. (titol) Aixís se anomena lo titol originari, lo mes antich, lo primer en ordre.

PROCURA. Acte per lo qual una persona dona poder á altre pera fer alguna cosa en son mon. — Convenció per la que un se encarrega voluntariament dels negocis de altre ab lo fi de servirlo. — Acte per lo qual una persona dona á altre lo poder de obrar per ella com ella mateixa podria fer.

PROFESSIÓ RELIGIOSA. Abnegació de la propia voluntát, renunciánt á la vida activa, y abrassant llibrement la contemplativa.

Q

QUARTA TREBELIANICA. Quarta part dels bens del difunt, que pertany al hereu fideicomisari, ó que se deu al ínstituhit gravát de restituhir la herencia.

R

RATIFICACIÓ. Confirmació, aprobació que doném á lo que habem fet, ó que un altre ha fet per nosaltres.

RELIGIÓS. Individuo del clero regular que reb los sagrats ordres, deixa las cosas del sigle, y pren alguna regla de religió pera servir á Deu ab promesa de guardarla. A esta especie pertañen

los canonges regulars, monjos, frares &c. als quals anomenem Religiosos. Als professors de un y altre sexô está prohibit succehescan als seus parents abintestat per ser tan oposat á la sua absoluta incapacitat personal, com repugnant á la sua solemne professió, en que renuncian al mon y tots los drets temporals. Los Monastirs y convents tampoch poden reclamar tals herencias. No menos está prohibit als religiosos professors de totas las Ordres ser Marmessors universals per que son exclosos totalment de representar dependencias ó negocios de seculars, ni ab títol de pietat.

RENUNICA. En general es la acció de renunciar á un dret qualsevol. — Remissió de un dret, benefici, ó privilegi permés ó concedit per la ley. — Una abdicació y apartament voluntari de aquells beneficis, y excepcions que las lleis concedeixen á un, peraque de est modo no sen puga aprofitar ni valer. — Renuncia general, es aquella ab que se renuncian totas las lleis, drets, excepcions, y beneficis ab paraulas generals: especial, es aquella que se fa de expressas y determinadas lleis.

RESTITUCIÓ PER ENTÉR. Reposició de las cosas al estat primitiu. Los menors gosan de aquest benefici quant reben dany enorme, ó modich.

S

SERVITUT. Carrech y obligació que se imposa á la cosa, en qual virtut se subjecta á la utilitat y us de altre.

SIMULACIÓ. Concert ó inteligencia de dos ó mes personas pera donar á una cosa la apariencia de altre.

SINGRAPHO. Escripura feta de propia ma de un dels contractants.

SUBSTITUCIÓ. La disposició del testador, que en son testament anomena hereu, y per si est no ho fos, anomena hereu, y per si est no ho fos, anomena altre que ho sia. Es substitució vulgár, quant lo primer hereu anomenat es persona estraña. Es pupillár, quant se anomena hereu á un fill menor de catorce anys, y filla menor de dotse. Es exêmplar, quant aquell que debía ser hereu es botx, ó te altra malaltia corporal que li impedesca fer testament.

SUBROGACIO. Acció de posar una cosa en lloch de altra cosa, ó una persona en lloch de altre persona.

SUCCESSIÓ. La transmissió dels drets actius y passius de un difunt á la persona de son hereu.

SUPERFICIARI. Aquell que accepta terreno pera construir una superficie. — Aquell que te edifici sobre sol ageno per lo qual paga pensió al dueño de est.

T

TESTIMONIS INSTRUMENTALS. Personas que assisteixen y concorran ab los Notaris al otorgament y firma de las escripturas. — Aquells que son cridats á confirmár ab la sua presencia la veritat de un acte.

TRADICIÓ. La acció de entregar una cosa á una persona.

TRANSUMPTO. Escripura copiada fielment de la original ó autèntica, intervenint tres Notaris, á saber, los dos com á testimonis, y lo altre com qui la autèntica.

TRIBUNALS. Terme generich que compren las diferents jurisdiccions encarregadas de administrar la justicia.

TUTOR. Persona destinada per la educació, criantsa, defensa, y per la administració y govern dels bens del que per mort de son pare, quedá en la impubertát.

U

US. Dret que se te pera usar de las cosas ajenas, salvant la propietát de ellas.

USDEFRUIT. Dret que se te pera usar y gosar de las cosas ajenas, salvant la propietat. — Lo goce y disfrutació de las tals cosas. — Lo dret de usar y gosar de una cosa de la qual altra es propietari, conservant integra é illesa la substancia de ella.

USURA. Interés, premi ó lucro illegal que se exigeix de una quantitat de diner ó altre cosa que se ha prestát. — Tota ganancia ó utilitat que se percebeix mes enllá del capital per rahó del mutuo ó prestamo ab pacte formát al intent. — La ganancia, estimable á diner, que se percebeix per lo contracte de préstamo mutuo mediant convenció, á mes de la sort principal, desde que se presta lo diner ó altre cosa, fins que se cobra.

UTERINS. Los germans nats de una mateixa mare; però no de un mateix pare.

V

VINCLE REAL Y PERPETUO. Disposició en virtút de la qual se uneixen y subjectan lso bens del testador al domini perpetuo de alguna familia, ab prohibició de enagenació y carrch piadós. No pot imposarse tal vincle sens permis Real.

VIOLARI. Venda del dret de percibir una rahonable pensió annual durant una ó dos vidas, per cert preu, retenint la facultat de redimirlo. — Contracte per lo qual un reb de altre alguna quantitat de diner, ab lo carrech de pagar cert preu annualment ó á altres plassos durant la vida de persona señalada.

VISURA. Proba que se fa mediant ocular inspecció, y la evidencia de la cosa.

VIUDEDÁT. Lo estat del marit quant la muller es morta, y lo de la muller quant ho es lo marit.